

Ministrstvo za kmetijstvo in okolje
mag. Dejan Židan, minister
Dunajska 22
1000 Ljubljana

Ljubljana, 20.2.2014

Zadeva: Neustrezna sanacija žledoloma lahko povzroči dodatno ekosistemsko in gospodarsko škodo

V razpravah o naravni ujmi v slovenskih gozdovih nas skrbijo pozivi po hitrem in obsežnem ukrepanju za »saniranje katastrofe«.

Motnje kot je žledolom so del življenjskega cikla gozdov, ki povzročajo veliko gospodarsko škodo lastnikom gozda, na delovanje gozda kot ekosistema pa nimajo nujno negativnega vpliva. Nekatere živalske, rastlinske in drevesne vrste so življenjsko odvisne od zadostne količine odmrlega lesa in motenj. Zaradi intenzivnega gospodarjenja, predvsem v javnih gozdovih, odmrle lesne biomase v gozdu primanjkuje. Zaradi navedenega so nekatere vrste, ki potrebujejo odmrli les, v Sloveniji že zdaj ogrožene, celo zdesetkane – npr. belohrbti in tripsti detel ter saproksilne vrste hroščev (npr. nekatere vrste kozličkov). Slovenija je kot članica EU zavezana ohranjanju ugodnega stanja teh vrst. Temu so namenjena območja Natura 2000, ki so razglašena na znatnem delu z žledom prizadetih javnih gozdov.

Večjo dolgoročno škodo gozdu kot sam žled lahko povzroči neustrezna sanacija z odstranjevanjem vseh poškodovanih dreves in morebitnim ponovnim sajenjem neavtohtonih vrst kot je npr. smreka v nižjih legah. Opozarjamo, da »pospravljen« gozd ni zdrav gozd. Pretiran iznos biomase pomeni odnašanje pomembnih hranil iz gozda. Za ohranjanje rodovitnosti tal in delovanje gozdnega ekosistema je koristno, da v gozdovih pustimo zadostno količino mrtve lesne mase, vključno z debelejšimi drevesi, ki so pomembna za obstoj vitalnih populacij mnogih gozdnih živalskih vrst.

Zaradi tega je sanacija škode v gozdovih s pravilom poškodovanega drevja upravičeno samo v naslednjih primerih:

- če je zaslužek s prodajo lesa večji od stroškov sečnje in spravila,
- v gozdovih iglavcev (predvsem smreke), ki jih ogroža lubadar.

V drugih primerih sečnja in spravilo nista niti smiselna niti potrebna, z vidika varstva biodiverzitete pa najverjetneje škodljiva.

Opozoriti želimo na naslednje grožnje v primeru pretirane zagnanosti za t.i. sanacijo:

1. če bo odstranjeno vse polomljeno drevje, posebej v javnih gozdovih, bodo vrste, ki so odvisne od odmrlega lesa, močno prizadete – ne le trenutno, pač pa za desetletja vnaprej; zaradi tega bo zmanjšana tudi odpornost gozda na prihodnje motnje;
2. bojimo se, da bodo nekateri poskušali izrabiti ujmo za subvencionirano gradnjo novih gozdnih prometnic v redke preostale neodprte in posledično najbolj ohranjene gozdove v Sloveniji, ki so doslej nudili zatočišča za vrste, odvisne od odmrle lesne biomase; gre povečini za gozdove, kjer se gospodarjenje z gozdom brez subvencij ne izplača, so pa ključni za ohranjanje teh vrst;
3. obstaja nevarnost, da bi bili sanacijski načrti sprejeti brez preverjanja njegovih vplivov na naravo, kar lahko povzroči uničujoče vplive na nekatere varovane vrste v območjih Natura 2000;

4. če se bo žledolom izrabilo kot izgovor za nakup velikega števila težke gozdarske mehanizacije, bo to imelo za posledico obsežne poškodbe gozdnih tal in fine visokokraške geomorfologije; po zaključeni sanaciji pa bo presežek velike mehanizacije pomenil pritisk na še intenzivnejše izkoriščanje gozdov.

Da bi zmanjšali nevarnost za nepotrebno dodatno uničevanje narave, predlagamo:

- a) v javnih gozdovih, prizadetih z žledolomom, je treba izločiti vsaj 10 % površin kot zatočišča za vrste, odvisne od odmrle lesne biomase; v teh območjih naj se padlega drevja ne odstranjuje; zatočišča naj bodo trajna in dovolj velika – npr. 100 ha;
- b) zagotoviti je treba, da polomljeno drevje ostane v gozdu predvsem tam, kjer stroški spravila presegajo zaslužek;
- c) zagotoviti je treba, da interesne skupine ne bodo izkoristile situacije za gradnjo novih gozdnih prometnic v redke preostale neodprte gozdove;
- d) preprečiti je treba, da bi ZGS z odločbami silil zasebne lastnike gozda v odstranjevanje polomljenega drevja, razen kadar gre za res upravičene primere (npr. smreka na območju potencialne gradacije podlubnikov);
- e) zasebne lastnike, ki so pripravljene polomljeno drevje pustiti v gozdu, naj se nagradi – npr. z oprostivjo plačila določenega dela davka;
- f) zagotoviti je treba, da bodo sanacijski načrti ukrepanja ustrezno presojani z vidika vplivov na naravo, še posebej na varovane vrste območij Natura 2000;
- g) javnih sredstev za pomoč ob ujmi naj se ne namenja za nakup ali subvencioniranje velike gozdne mehanizacije – bolje je kratkoročno za dela najeti usposobljene izvajalce iz tujine.

Ideja o ustanovitvi posebne družbe za odkup lesa od lastnikov gozdov se nam v Koaliciji zdi primerna, imamo pa dva pomisleka:

1. Vpliv na ceno lesa: cilj države bi moral biti vzdrževanje odkupne cene lesa, ki bo vzdrževala ekonomsko vrednost in donos gozda za lastnika. Če bo forsirani odkup lesa sledil ideji, da moramo onemogočiti izvoz v sosednje države, bo na tako zaprtem trgu cena padla. Slovenija bi morala v času sanacije olajšati in promovirati izvoz sekancev na evropski trg, saj bo le na dovolj velikem trgu lahko preprečila kratko- in dolgoročno nihanje cen. Zahteve po podpori lesni industriji s poceni surovino so gospodarsko neupravičene, saj poceni surovina negativno vpliva na konkurenčnost izdelkov.
2. Institucionalna kompleksnost: če Vlada RS podpira novi koncept javne gozdarske službe, ki ga predlaga gozdarski oddelek Biotehniške fakultete, lahko zdaj naredi prvi korak k njenemu uresničenju in neposredno poveri odkupovanje lesa Zavodu za gozdove. Če sedaj poleg Zavoda za gozdove in Sklada kmetijskih zemljišč in gozdov dobimo še državno firmo za les, bo ustvarjena dodatna neposredna institucionalna kompleksnost z velikim potencialom za podvajanje funkcij in nepotrebne zaplete, da ne govorimo o zagonjskih in režijskih stroških novega podjetja. Potrebne zakonske spremembe pri mandatu ZGS je možno sprejeti hkrati z že predlaganimi spremembami Zakona o gozdovih glede prevoznic.

Koalicija za gozd

- Cipra Slovenija, društvo za varstvo Alp,
- Dinaricum, društvo za ohranjanje, raziskovanje in trajnostni razvoj Dinaridov
- Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije
- Focus, društvo za sonaraven razvoj
- Inštitut za trajnostni razvoj
- Umanotera, Slovenska fundacija za trajnostni razvoj
- Zavod Grč Vrh

- Gal Fidej
- Božidar Flajšman
- Jaka Kranjc (Ekologi brez meja)
- Jernej Stritih

V vednost:

- Zavod za gozdove Slovenije
- Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire
- Kmetijsko-gozdarska zbornica Slovenije
- Zavod Republike Slovenije za varstvo narave
- Gospodarska zbornica Slovenije
- mediji